

23/24

Aktiva åtgärder för arbete mot diskriminering
och kränkande behandling

AKTIVT ARBETE MOT DISKRIMINERING OCH KRÄNKANDE BEHANDLING

Det förebyggande arbetet handlar om att ta bort risker för att barn blir utsatta för kränkningar i förskolan.

Det förebyggande arbetet kan göras i följande fem steg:

- Kartlägg risker
- Analysera orsaker till riskerna
- Sätt upp mål och bestäm åtgärder
- Upprätta en plan mot kränkande behandling
- Följ upp och utvärdera

LAGSTIFTNING

SKOLLAGEN

Aktiva åtgärder

Enligt 6 kap. 1 – 16§§ (2010:800) skall huvudmannen för förskolan se till att

- det bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av barn och elever
- det vidtas förebyggande åtgärder för att förhindra att barn och elever utsätts för kränkande behandling
- det upprättas en årlig plan mot kränkande behandling som skall innehålla redogörelse av dessa åtgärder

DISKRIMINERINGSLAGEN (2008:567)

Enligt den skall man

- Aktiva åtgärder är ett förebyggande och främjande arbete för att inom en verksamhet motverka diskriminering och på annat sätt verka för lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder.
- Arbetet med aktiva åtgärder innebär att bedriva ett förebyggande och främjande arbete genom att
  1. undersöka om det finns risker för diskriminering eller repressalier eller om det finns andra hinder för enskildas lika rättigheter och möjligheter i verksamheten,
  2. analysera orsaker till upptäckta risker och hinder,
  3. vidta de förebyggande och främjande åtgärder som skäligen kan krävas, och
  4. följa upp och utvärdera arbetet enligt 1–4.
- Arbetet med aktiva åtgärder ska genomföras fortlöpande. Åtgärder ska tidsplanernas och genomföras så snart som möjligt.

ÖVRIGA STYRDOKUMENT

BARNKONVENTIONEN

Grundprinciper:

- Artikel 2: alla barn har samma rättigheter och lika värde. Ingen får diskrimineras
- Artikel 3: I alla åtgärder som rör barn ska man i första hand beakta vad som bedöms vara barnets bästa
- Artikel 6: Varje barn har rätt att överleva, leva och utvecklas fysiskt, psykiskt, andligt, moraliskt och socialt
- Artikel 12: Barn har rätt att uttrycka sina åsikter och få dem beaktade i alla frågor som berör dem. När åsikterna beaktas ska man ta hänsyn till barnets ålder och mognad

FAGERSTA KOMMUN

Kommunens mål och avsikter finns dokumenterade i

- Fagersta kommuns jämställdhets- och mångfaldsplan- KF 2013-12-17, § 137 (fagersta.se)
- Fagersta Kommuns jämställdhetsstrategi- KF 2013-03-26, § 4 (fagersta.se)

LÄROPLAN, LPFÖ 18

1. Förskolans värdegrund och uppdrag

- var och en som verkar inom förskolan skall främja aktningen för varje människas egenvärde
- inget barn skall i förskolan utsättas för diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning hos någon anhörig eller funktions-nedsättning, ålder, könsöverskridande identitetsuttryck, eller för annan kränkande behandling.

2.1 Normer och värden

Alla som arbetar i förskolan ska följa de normer och värden som förskolans läroplan anger och bidra till att genomföra förskolans uppdrag

Mål

Förskolan ska ge varje barn förutsättningar att utveckla

- respekt och förståelse för människors lika värde och de mänskliga rättigheterna
- förmåga att upptäcka, reflektera över och ta ställning till etiska dilemman och livsfrågor
- förmåga att ta hänsyn till och leva sig in i andra människors situation samt vilja att hjälpa andra

BEGREPP OCH DEFINITIONER

Begrepp	Definition
Etnisk tillhörighet	Att någon tillhör en grupp av personer som har samma nationella eller etniska ursprung, hudfärg eller annat liknande förhållande.
Sexuell läggning	Till exempel homosexuell, bisexuell eller heterosexuell, mm.
Funktionsnedsättning	Varaktiga fysiska, psykiska eller begåvningsmässiga begränsningar av en persons funktionsförmåga som till följd av en skada eller sjukdom fanns vid födseln, har uppstått därefter eller kan förväntas uppstå.
Ålder	Uppnådd levnadslängd.
Könsöverskridande eller Könsuttryck	Att någon inte identifierar sig som kvinna/flicka eller man/pojke eller Identitet genom sin klädsel eller på annat sätt ger uttryck för att tillhöra ett annat kön.
Könstillhörighet	Att någon känner sig som man, pojke, flicka och kvinna
Kön	Det biologiska könet
Religion eller annan trosuppfattning	Omfattar alla olika religioner t.ex. islam, judendom, kristendom och hinduism. Trosuppfattning innefattar uppfattningar som sin grund i eller samband med en livsåskådning, t.ex. buddism eller sekulärhumanism.
Diskriminering	Ett övergripande begrepp för negativ, missgynnande och kränkande behandling av individer eller grupper på osakliga grunder. Diskriminering används också som begrepp där institutioner genom t.ex. struktur och arbetssätt upplevs som kränkande. Diskrimineringsgrunderna är kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning, ålder eller könsöverskridande identitet. Diskriminering kan endast utföras av person i maktposition.
Direkt diskriminering	Är när ett barn behandlas sämre än andra barn på grund av en eller flera diskrimineringsgrunder.
Indirekt diskriminering	Tillämpandet av en bestämmelse som verkar neutral men som får en diskriminerande effekt.
Bristande tillgänglighet	Person med en funktionsnedsättning missgynnas genom att åtgärder för tillgänglighet inte har vidtagits för att den personen ska komma i en jämförbar situation med personer utan denna funktionsnedsättning som är skäliga utifrån krav på tillgänglighet i lag och annan författning.

Trakasserier	Upptädande som kränker någons värdighet och som har samband med någon av diskrimineringsgrunderna kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning, ålder eller könsöverskridande identitet. Trakasserier kan utföras av vuxna/barn, barn/barn och mellan barn/vuxna.
Kränkande behandling	Ett uppträdande som kränker ett barns värdighet, men som inte har samband med någon diskrimineringsgrund. Detta kan vara att till exempel retas, mobba, frysa ut någon, knuffas eller att rycka någon i håret. Gemensamt för trakasserier och kränkande behandling är att det handlar om ett uppträdande som kränker barns värdighet. Det kan vara fysiska, verbala, psykosociala eller i texter och bilder.
Repressalier	Personalen får inte utsätta ett barn för straff eller annan form av negativ behandling på grund av att barnet eller vårdnadshavaren har anmält förskolan för diskriminering eller påtalat förekomsten av trakasserier eller kränkande behandling.

VISION FÖR FAGERSTA KOMMUNS FÖRSKOLEAVDELNING

På förskolan skall individer uppleva trivsel, trygghet, inflytande och glädje. Alla som vistas i förskolan skall visa varandra respekt, hänsyn och omsorg. Förskolan ska vara en plats där alla har lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, funktionsvariation, religion, sexuell läggning, könsöverskridande identitet, ålder eller etnisk tillhörighet.

Främjande arbete mot diskriminering och kränkande behandling innebär att:

Alla som arbetar i förskolan skall vara goda och positiva förebilder och ha ett förhållningssätt, enligt Fagersta kommuns värdegrund STAR:
Samarbete, Trygghet, Ansvar, Respekt.

FRÄMJANDE ARBETE

REKTORS DELAKTIGHET I PLANEN

- Se till att kartläggningarna genomförs av varje arbetslag
- Avsätta tid för analys av kartläggningar
- Avsätta tid för förskolan att diskutera fram mål och åtgärder
- Avsätta tid för förskolan att följa upp och utvärdera aktiva åtgärder
- Se till att planen revideras varje år

PEDAGOGERNAS DELAKTIGHET I PLANEN

Gemensamt för varje förskole område:

- kompetensutveckling i Normkreativt förhållningssätt genom litteratur "Normkreativitet i förskola"
- regelbundet diskutera etiska dilemman på gemensamma planeringar och i barngruppen

FÖRSKOLANS EGNA INSATSER FÖR FRÄMJANDE ARBETE

Vi arbetar utifrån denna bemötandefolder:

- Vi är förebilder för barnen, vi tänker på hur vi bemöter varandra och barnen.
- Vi pratar med, ser, bemöter och bekräftar varje barn uppmärksamt och med uppskattning och lyhördhet. Vi rör oss nära barnen.
- Vi använder ord som barnen, barnets namn eller avdelningens namn. Vi använder dessa benämningar istället för att säga flickor, pojkar, tjejer eller killar. Vi uppmuntrar barnen utifrån vem de är och inte utifrån kön.
- Vi uppmuntrar alla barn till mångsidig- och allsidighet i sina val av lek, kompisar, platser och material.
- Vi förutsätter aldrig att barn eller vuxna är på ett visst sätt utifrån kön, ålder, funktionsvariationer, härkomst eller klädsel. Vi bemöter alltid barnen utifrån personen och på deras nivå. Alla barn har rätt till olika känslor och uttryck.
- Pedagog varierar sitt språkbruk i dagligt tal, lek, sånger och berättande, Vi hänvisar även barnen att söka stöd, idéer och lösningar hos kompisarna och inte bara hos oss vuxna,
- Varje individ är viktig och ska vara synliggjord, både få komma till tals och bli lyssnad på av både barn och vuxna.
- Stopp! Min kropp! Vi arbetar efter Stopp! Min Kropp! Där bestämmer barnen på deras villkor vilken närkontakt de vill ha med en vuxen eller med andra barn. Vi lyssnar på barnen och på deras behov. Vi frågar hur barnen vill bli tröstade samt respekterar deras åsikter.
- Vi arbetar utifrån barnkonventionen.
- Använda oss av både ett medvetet normkritiskt synsätt/förhållningssätt samt ett gränsöverskridande tänkande/förhållningssätt i vårt ledarskap i deras lek och i miljöns utformning.
- Vi uppmärksammar de olika högtider som vi känner till och som finns representerade på avdelningen.

BARNENS DELAKTIGHET I DET FRÄMJANDE ARBETET

- (gemensamt för Kolarbyområdets förskolor)
Fr.o.m. augusti 2021 arbetar vi med de sju diskrimineringsgrunderna: kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning, könsöverskridande identitet eller uttryck och ålder i vårt systematiska kvalitetsarbete. Detta gör att barnen regelbundet får ta del av etiska dilemman. Genom att pedagoger tar till vara på barnens erfarenheter, språk och kultur i undervisningen samt att barnen blir lyssnade till. Barnen får uttrycka sin mening och får den respekterad.

FÖRSKOLANS ARBETE MED DISKRIMINERINGSGRUNDERNA

Kön

Mål: All verksamhet på vår förskola genomsyras av ett normkreativt förhållningssätt, material och miljöer för att öka jämställdheten.

Förskolans konkreta åtgärder:

- Pedagogerna har en dialog med vårdnadshavare på invänjningssamtal/informationsmöte (föräldramöte) om hur vi arbetar med genus utifrån vårt systematiska kvalitetsarbete mot diskriminering och kränkande behandling.
- Samtal/reflektion i arbetslagen utifrån bemötande foldern.
- Använder oss av ett inkluderande språk som inte kategoriserar barn efter kön.
- Pedagogerna undviker att förstärka heteronormen och könsstereotypa mönster, exempelvis att flickor/pojkar förväntas att de skall uppföra sig på ett visst sätt.
- Förskolan planerar och anpassar miljöer efter barngruppen till exempel att utmana traditionell uppdelning av material och rum samt blanda olika material på nya sätt.
- Vid inköp av leksaker och böcker mm.

Etnisk tillhörighet

Mål: Förståelse för allas lika värde och ett synsätt där man ser olikheter som en tillgång.

Förskolans konkreta åtgärder:

- Pedagogerna jobbar interkulturellt och har ett positivt bemötande och intresse i vardagen utifrån de olika kulturerna. Vi engagerar till exempel vårdnadshavare i vår verksamhet.
- Pedagogerna tänker på, vid inköp, att olika etnicitet finns representerade ex dockor, böcker.
- Världskarta, flaggor, maträtter, byggnader med mera finns synligt på avdelningen.
- Ordbilder på olika språk finns synligt uppsatta.

Religion och annan trosuppfattning

Mål: Alla är accepterade och respekterade för den de är oavsett religion eller annan trosuppfattning.

Förskolans konkreta åtgärder:

- Pedagogerna bejakar barnen när de talar om sin trosuppfattning.
- Vi har en mångkulturell almanacka för att hjälpa oss uppmärksamma andra kulturer och traditioner.
- Hänsyn tas till familjens trosuppfattning när det gäller måltiderna.
- Vid inköp av material med mera.

Funktionsvariation

Mål: Förskolan skapar en accepterande atmosfär där alla är lika mycket värda oavsett funktionsvariationer och alla barn ges samma rättigheter och möjligheter att delta i verksamheten.

Förskolans konkreta åtgärder:

- Vi anpassar verksamheten utifrån barnens behov och förutsättningar.
- Vi förstärker och lyfter fram kompetens hos alla personer oavsett funktionsvariationer.
- Vid inköp av leksaker och böcker mm.

Sexuell läggning

Mål: Alla blir respekterade oavsett sexuell läggning.

Förskolans konkreta åtgärder:

- Förskolan läser böcker om olika familjekonstellationer.
- Vi bejakar olika familjebildningar i samtal/diskussioner och att vi synliggör dessa genom att sätta upp olika familjekonstellationer i verksamheten.
- Pedagogerna undviker att förstärka heteronormen och könsstereotypa mönster.
- Skapa alternativa lekgrupper i till exempel projekt, regellekar och på utflykter så kan barn som inte vanligtvis leker med varandra träffas.
- Vid inköp av leksaker och böcker mm.

Ålder

Mål: Ett respektfullt bemötande till varandra oavsett ålder.

Förskolans konkreta åtgärder:

- Förskolan planerar och anpassar miljöer efter barngruppens behov och intresse.
- Planerar grupper/aktiviteter efter behov, intresse och erfarenheter.
- Möjlighet ges till individuell utveckling.
- Vid inköp av leksaker och böcker mm.

Könsöverskridande eller identitetsuttryck

Mål: Förskolan har en accepterande och respekterande inställning till könsöverskridande identitetsuttryck.

Förskolans konkreta åtgärder:

- Barnen får prova olika roller i olika sammanhang, exempelvis i rollek, drama och gemensamma lekar, och bli stärkta och bekräftade för sina egna val.
- Vi läser böcker som tar upp ämnet.
- Utifrån vår barnsyn ser vi positivt på olikheter och utgår från individen i vårt bemötande.
- Vi ser över sånger, ramsor och åtgärddar ord som kan uppfattas stereotypa.
- Vid inköp av material och böcker mm.

FÖREBYGGANDE ARBETE

REKTORS DELAKTIGHET I PLANEN

- Se till att kartläggningarna genomförs av varje arbetslag.
- Avsätta tid för analys av kartläggningar
- Avsätta tid för förskolan att diskutera fram mål och åtgärder
- Avsätta tid för förskolan att följa upp och utvärdera aktiva åtgärder
- Se till att planen revideras varje år

PEDAGOGERNAS DELAKTIGHET I PLANEN

- Pedagogerna kartlägger och implementerar planen i det systematiska kvalitetsarbetet.
Valda kartläggningsmetoder:
  - Planerade samtal, vi använder oss av frågorna i materialet *"vägledning för observationer inför utvecklingssamtal i förskolan"*.
  - *Trygghetsobservationer*
  - Observationsmaterial.
- Nulägesanalys av riskområden görs tillsammans i respektive arbetslag.
  - Arbetet dokumenteras i dokumentet *systematiskt kvalitetsarbete*.
- Strategier och åtgärder
  - Utifrån analysen tar arbetslaget fram strategier och åtgärder för hur vi ska arbeta under det kommande året.

RUTINER FÖR ÅTGÄRDANDE ARBETE OCH AKUTA SITUATIONER

Pedagogerna ansvarar för att uppmärksamma och stoppa om de får signaler på att någon känner sig kränkt. Den pedagog som uppmärksammat händelsen har ansvar att de inblandade får stöd och hjälp att reda upp situationen (se främjande arbete mot kränkande behandling). Vid kränkningar eller trakasserier anmäls händelsen omgående till rektor där särskilda rutiner följs och dokumenteras.

Barn kränker barn:

- Vi samtalar med de berörda barnen om vad som har hänt.
- Vi ställer öppna frågor om hur det har gått till.
- Den pedagog som samtalat med barnen dokumenterar händelsen.
- Vi involverar vårdnadshavare.
- Rektor informeras som i sin tur delger vid behov huvudman.
- Dokumentation enligt bilaga 1,2,3 på komin.

Vuxna kränker barn:

- Påtala om personal, vuxen, vårdnadshavare kränkt ett barn.
- Ta den vuxna åt sidan bort från barngruppen och berättar hur situationen har upplevts.
- Prata med vårdnadshavare om vad som har inträffat.
- Kontakta rektor.
- Rektor samtalar med de berörda utan barn närvarande.
- Dokumentation enligt bilaga 1,2,3 på komin.
- Rektor informerar huvudman vid behov genom att delge bilagorna 1,2,3

Barn kränker vuxna:

- Vi samtalar med de berörda barnen om vad som har hänt.
- Vi ställer öppna frågor om hur det har gått till.
- Den pedagog som är inblandad med barnen dokumenterar händelsen.
- Vi involverar vårdnadshavare.
- Rektor informeras som i sin tur delger vid behov huvudman.
- Dokumentation enligt bilaga 1,2,3 på komin.

Vuxna kränker vuxna:

- För en rak kommunikation med berörd person.
- Ta den vuxna åt sidan bort från barngrupp och berätta hur situationen upplevts.
- Ta kontakt med rektor.
- Rektor informerar huvudman vid behov, bilaga 1,2,3 på komin.
- Ta kontakt med skyddsombud vid behov.
- Dokumentation, använd blankett på komin.

BARNENS DELAKTIGHET I PLANEN

- Genom samtal med barnen ges de möjlighet att berätta hur de upplever sin situation på förskolan och hur de tänker kring sina rättigheter och skyldigheter. (Blå + Röd)
- Tillsammans i möten med barnen har pedagogerna enkla samtal vid samlingar, måltider där de också pratar om barnens rättigheter och skyldigheter och hur man är mot varandra i en grupp samt vid undervisningssituationer.

VÅRDNADSHAVARNAS DELAKTIGHET I PLANEN

Aktiva åtgärder för arbetet mot diskriminering och kränkande behandling för förskolan finns tillgänglig för vårdnadshavarna på förskolans hemsida samt kommuniceras av pedagogerna under inskolningssamtalet med vårdnadshavarna. Vårdnadshavarna informeras på vårdnadshavarträff/föräldramöten samt har möjlighet att aktivt delta genom samtal med barnen och en föräldraenkät som genomförs vartannat år i Fagersta Kommun.

UTVÄRDERING OCH UPPFÖLJNING

Genom att årligen göra en ny kartläggning och därefter en analys av nuläget kan vi mäta och jämföra resultaten mellan olika år.

Arbetslagen gör efter detta en nulägesanalys och bestämmer mål, åtgärder och ansvarsfördelning att arbeta mot. Förskolans *Aktiva åtgärder för arbetet mot diskriminering och kränkande behandling* för förskolan revideras årligen. Uppföljning sker kontinuerligt.

- Vara väl förtrogna med att följa förskolans Aktiva åtgärder för arbetet mot diskriminering och kränkande behandling för förskolan.
- Använda de dokument (bilaga 1,2,3) på komin som beskrivs i Aktiva åtgärder för arbetet mot diskriminering och kränkande behandling för förskolan.
- Informera och involvera barn och vårdnadshavare i Aktiva åtgärder för arbetet mot diskriminering och kränkande behandling för förskolan bland annat vid vårdnadshavarträff/föräldramöten och utvecklingssamtal.
- Ifrågasätta och reflektera över normer och värderingar som förmedlas
- Reagera direkt där diskrimineringen, trakasserier eller den kränkande handlingen utförs, om möjligt också lösa detta på plats.
- Se till att åtgärder vidtas då diskriminering och annan kränkande behandling behöver anmälas.
- Bevaka att utredda fall av diskriminering och annan kränkande behandling, där den enskilda pedagogen är berörd, följs upp.